

การพัฒนาการเมืองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย*

DEVELOPMENT OF LOCAL POLITICS IN THAILAND'S DEMOCRACY

พระสมุห์อาคม อาคมธีโร

Phrasamu Arkom Arkamatheero

วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

Phetchaburi Buddhist College, Thailand

E-mail: kun.arkom007@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาท้องถิ่นตามระบอบประชาธิปไตย ยึดหลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หลักสิทธิและเสรีภาพของประชาชน หลักความเสมอภาค หลักการปกครองโดยกฎหมาย และหลักนิติธรรม และหลักการเสียงข้างมาก องค์กรท้องถิ่นที่มีสถานะเป็น “องค์กรของรัฐ” ให้เป็น “องค์กรภาคสังคม” ที่มีความสามารถในการร่วมมือปฏิบัติงานกับทุกกลุ่มในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ แก้ไขปัญหา การเมืองท้องถิ่น เป็นพื้นที่ทางการเมืองที่เกี่ยวกับภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ล้วนมีส่วนร่วมในการจัดสรรสิ่งมีคุณค่าในท้องถิ่น โดยมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน อาจมีทั้งความร่วมมือ ความขัดแย้ง และมีการประนีประนอม เพราะการปกครองท้องถิ่นเปรียบเสมือนสถาบันฝึกอบรมประชาชน ให้มีความเข้าใจในกระบวนการและกลไกทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะจะช่วยให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ และเกิดความเข้าใจในระบบการเมืองมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนาการเมืองท้องถิ่น, ระบอบประชาธิปไตย, ประเทศไทย

Abstract

Democracy Local Development uphold the principle of sovereignty as the people principles of rights and liberties of the people equality principle Principles of Governance by Law and Rule of Law and the majority principle A

---

* Received 15 June 2022; Revised 5 October 2022; Accepted 7 October 2022

local organization with a status of “Government organization” to be a “social organization” capable of cooperating with all groups in the community. Accelerate the promotion of local people Participate in management, problem solving. Local politics is a political area involving the government, private business sector and the public sector All participate in the allocation of local valuables. by interacting with each other There may be cooperation, conflict and compromise. because local governments are like training institutions for people to have an understanding of the processes and mechanisms of political and governance in a democratic system; because it will help people to learn and gain a greater understanding of the political system.

Keywords: local political development, democracy, Thailand

บทนำ

การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยต้องพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองการปกครองให้เป็นประชาธิปไตยพัฒนาให้สังคมปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย และจะต้องกำหนดโครงสร้างทางการเมือง การปกครองให้เป็นไปตามปรัชญาและหลักการประชาธิปไตยอย่างครบถ้วน รวมทั้งต้องเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผนทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและองค์การการเมืองซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการหล่อหลอม ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557) การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจต่อการเมืองการปกครองในท้องถิ่นและระดับประเทศ ที่สำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้น เป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และควบคุมการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐได้เป็นอย่างดี การปกครองท้องถิ่นถือว่าเป็นพื้นฐานของประชาธิปไตยระดับชาติ เพราะการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย ในระดับชาติจะประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องอาศัยพัฒนาการของการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่นก่อน โดยการสร้างความเข้าใจและการยอมรับจากประชาชนว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็น

และเป็นประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเขา นอกจากนี้การปกครองท้องถิ่นเปรียบเสมือนสถาบันฝึกรบประชาชน ให้มีความเข้าใจในกระบวนการและกลไกทางการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย เพราะจะช่วยให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ และเกิดความเข้าใจในระบบ การเมืองมากยิ่งขึ้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับการที่ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง การไม่ได้รับข่าวสาร การไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองที่ฝึกรบให้กับประชาชน ตลอดจนคนดั้งเดิมในชุมชนมีปัญหาด้าน เศรษฐกิจ ไม่สนใจการเมือง ไม่เข้าสังคมจึงทำให้ถูกชักจูงในทางการเมืองที่ไม่ถูกต้องได้ง่าย ส่วนแนวทางการพัฒนาการเมืองนั้น ผู้นำชุมชนควรให้ความรู้ทางการเมืองแก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง จัดกิจกรรมที่ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วม หรือมีบทบาทในการเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามใน แต่ละกิจกรรม เปิดเวทีชาวบ้านเพื่อแสดงความคิดเห็นระหว่างคนในชุมชนกับผู้บริหาร และมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ผู้นำชุมชนยังให้ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องแนวทางการพัฒนาการเมืองที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดคือ ซึ่งประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักความสำนึกรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และหลักการกระจายอำนาจมาปกครองคนในชุมชนให้เกิด ความเข้มแข็งทางการเมืองอย่างแท้จริง (คงชิต ชินสิญจน์ และธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2564) (วงศ์ ยานนาวา, 2564)

บทความนี้ต้องการศึกษาวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาการพัฒนาการเมืองท้องถิ่นใน ระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย โดยผู้เขียนได้ค้นคว้าจากเอกสารและผลงานวิจัย แล้ว สังเคราะห์เอาเฉพาะข้อมูลที่ต้องการ และสอดคล้องกับการศึกษาตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ เมื่อดำเนินการเสร็จแล้ว ข้อเสนอจะเป็นข้อมูลทางวิชาการส่วนหนึ่งที่สามารถนำมาแลกเปลี่ยน เพื่อพัฒนาการเมืองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาการเมืองท้องถิ่น

ความหมายของการพัฒนาการเมืองท้องถิ่น

การพัฒนาทางการเมือง (Political Development) หมายถึง กระบวนการทางการเมือง ที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรทางการเมืองและกิจกรรมทางการเมือง นำไปสู่การบรรลุ เป้าหมายทางการเมืองที่ปรารถนา รวมถึงการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองให้ทันสมัย การ

พัฒนาระบบการเมือง ระบบบริหาร ระบบเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพ และการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557) ส่วนการพัฒนาทางการเมืองท้องถิ่น หมายถึง การพัฒนาระบบการศึกษาระดับท้องถิ่น การออกระเบียบกฎหมายรองรับการมีส่วนร่วมการเมืองภาคประชาชน การเพิ่มสื่อสารมวลชนระดับท้องถิ่นในการนำเสนอความเคลื่อนไหวในท้องถิ่น การติดตามและตรวจสอบระบบประเมินผล การปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองท้องถิ่น และการลดอิทธิพลและบทบาทของผู้นำชุมชนในการทำหน้าที่ในช่วงมีการเลือกตั้ง (ทักษิณ ประชามอญ, 2564) การเมืองท้องถิ่นเป็นพื้นที่ทางการเมืองที่เกี่ยวกับภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ล้วนมีส่วนร่วมในการจัดสรรสิ่งมีคุณค่าในท้องถิ่น โดยมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน อาจมีทั้งความร่วมมือ ความขัดแย้ง และมีการประนีประนอม (ปธาน สุวรรณมงคล, 2562)

แนวทางการพัฒนาการเมืองท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนาการเมืองท้องถิ่น

การพัฒนาทางการเมืองท้องถิ่นให้เป็นประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งมีแนวทางสำคัญ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557) ดังนี้

1. การปฏิรูปทางการเมืองอัน คือ การแก้ไขรัฐธรรมนูญตามหลักการประชาธิปไตย และพัฒนาทุกภาคส่วนที่ตอบสนองต่อโครงสร้างประชาธิปไตย
2. การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย คือ การปลูกฝังพลเมืองให้มีจิตสำนึก มีความรู้และตระหนักในคุณค่าประชาธิปไตย ทั้งยังต้องต่อต้านระบอบเผด็จการทุกรูปแบบ โดยการเลือกตั้งผู้นำทางการเมืองที่ยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตย
3. การพัฒนาระบบการศึกษา คือ การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย ในสถานศึกษาทุกระดับ เพื่อปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยสะท้อนให้เห็นว่าส่งผลต่อการดำเนินชีวิตทุกรูปแบบ
4. การพัฒนาระบบเศรษฐกิจ คือ สร้างประชาธิปไตยทางการเมือง ให้เป็นกลไกการสร้างประชาธิปไตยด้านอื่น ๆ อาทิ ประชาธิปไตยด้านการส่งเสริมอาชีพ ประชาธิปไตยด้านการกระจายความเจริญไปสู่ชนบทและภูมิภาค ประชาธิปไตยด้านความเป็นธรรมและเสมอภาค ประชาธิปไตยด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะเป็นตัวบ่งชี้ที่สะท้อนความก้าวหน้า และคุณภาพชีวิตของพลเมือง

5. การพัฒนาระบบราชการให้มีประสิทธิภาพ คือ การตอบสนองความต้องการของพลเมือง โดยกำหนดให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นระบบแนวราบ พลเมืองเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนระบบ ซึ่งอาจดำเนินการปฏิรูประบบโครงสร้างกระทรวง ระบบบริหารจัดการ ระบบงบประมาณ และระบบการบริหารงานบุคคล ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาระบบราชการไทยที่ล่าช้า

6. การพัฒนาด้านสังคม คือ การนำกลไกตามระบอบประชาธิปไตย มาปรับใช้กับสังคมที่แตกต่างกันในเหมาะสมต่อการดำเนินชีวิต และพัฒนาระบบการปฏิบัติหน้าที่ของภาครัฐทุกระดับ

รูปแบบการพัฒนาการเมืองท้องถิ่น

แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นด้านบทบาทภาครัฐ คือ การออกแบบช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมและการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และด้านบทบาทภาคประชาชน คือ ส่งเสริมให้ประชาชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม (ปิยะนุช เงินคล้าย วงพัทธ์ ภูพันธ์ศรี และวิภา พิงวิวัฒน์นิกุล, 2563) การเมืองท้องถิ่นในจังหวัดแห่งหนึ่ง มีความเป็นอิสระทางการเมืองแต่อยู่ภายใต้ข้อจำกัด ได้แก่ การต่อสู้แข่งขันทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นกับนักการเมืองระดับชาติในพื้นที่ การสนับสนุนผู้นำท้องถิ่นเพื่อต่อสู้ทางการเมืองกับพรรคการเมืองและนักการเมืองระดับชาติโดยกลุ่มการเมืองท้องถิ่นต่าง ๆ และการครองอำนาจทางการเมืองในการแข่งขันทางการเมืองดังกล่าวเพียง เพื่อปกป้องอำนาจทางการเมืองและทรัพยากรทางการเมืองในท้องถิ่นของตน ดังนั้นการต่อสู้แข่งขันทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นกับนักการเมืองระดับชาติในพื้นที่และการสนับสนุนผู้นำท้องถิ่น เพื่อต่อสู้ทางการเมืองกับพรรคการเมืองและนักการเมืองระดับชาติ รวมถึงวัตถุประสงค์และวิธีการที่ใช้ในการแข่งขันทางการเมืองดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความเป็นอิสระทางการเมืองของการเมืองท้องถิ่น ที่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดของผลประโยชน์ทางการเมืองของนักการเมือง (กุลชาติ วุฒิไกรวณิชย และคณะ, 2562) แนวทางการพัฒนาการเมือง จึงควรกำหนดบทบาทพลเมืองด้านการเมืองในรัฐธรรมนูญ การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมแบบมีส่วนร่วม การจัดสรรผลประโยชน์ทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย การไม่ใช้อำนาจรัฐคุกคามประชาชน และการกระจายอำนาจระดับท้องถิ่นที่ยุติธรรม (อนุชา พลทะกุล และคณะ, 2561)

แนวคิดและทฤษฎีระบอบประชาธิปไตย

ความหมายของประชาธิปไตย

หลักการขั้นพื้นฐานของประชาธิปไตย คือ การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาค และเสรีภาพของบุคคลในการดำเนินชีวิต (โกวิท วงศ์สุววัฒน์, 2540) ประชาธิปไตย ประกอบด้วยคำว่า “ประชา” หมายถึง หมู่คนคือปวงชน กับคำว่า “อธิปไตย” หมายถึง ความเป็นใหญ่ ดังนั้น คำว่า “ประชาธิปไตย” จึงหมายถึง “ความเป็นใหญ่ของปวงชน” (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2559) การปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นการปกครองที่ถือว่าประชาชนเป็นผู้ถืออำนาจสูงสุดของรัฐ เป็นการปกครองโดยเสียงข้างมาก ที่จะต้องเคารพเสียงข้างน้อย (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2555) ที่ซึ่งรัฐบาลเป็นของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน หรือประชาธิปไตย คือ สังคมที่ประชาชนมีเสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ (อมร รักษาสัตย์, 2543) เนื่องจากเจตนา “ประชาธิปไตย” มาจากการรับรู้ว่าอำนาจเป็นของประชาชน จึงเกี่ยวข้องกับประชาชนในลักษณะต่างๆ ได้แก่ 1) หลักการประชาธิปไตย ถือว่าการปกครองเป็นของประชาชนๆ จึงเป็นส่วนหนึ่งของระบบและผูกพันอยู่กับระบอบการปกครอง มีหน้าที่ต้องรักษาประชาธิปไตยให้สถิตสถาพรกับมนุษย์ 2) เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองการปกครองโดยประชาชน 3) เป็นหมายในการบริหารประเทศ ที่ต้องมุ่งประโยชน์เพื่อประชาชน 4) เสียงข้างมากของประชาชน คือ หลักการตัดสินปัญหาและการยอมรับผู้มีอำนาจปกครองประเทศ 5) ประชาชนมีความเท่าเทียมกันและมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย และ 6) รัฐบาลอยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชน ได้แก่ ทางตรงคือการลงเสียงประชามติ และทางอ้อมคือผ่านสภผู้แทนราษฎร (บุญธรรม เลิศสุขีเกษม, 2543)

ดังนั้นประชาธิปไตยจึงหมายถึงการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยการจัดสรรบทบาทหน้าที่บุคคลหรือคณะบุคคลปฏิบัติหน้าที่หน้าที่ตกลงกัน ภายใต้สิทธิเสรีภาพที่มีความเท่าเทียมกันในการเข้าไปมีส่วนร่วม ในกระบวนการทางการเมืองและการปกครองที่มุ่งเน้นประโยชน์ของประชาชน ตามกรอบกฎหมาย

ลักษณะสำคัญของประชาธิปไตย

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีรากฐานมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ และได้พัฒนาต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน ลักษณะสำคัญของประชาธิปไตย (อมร รักษาสัตย์ และคณะ, 2539); (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2519) มีดังต่อไปนี้

1. ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย รัฐบาลได้อำนาจมาจากประชาชน หรือโดยความยินยอมของประชาชน
2. การเลือกผู้แทนในสังคมสมัยใหม่ที่เป็นประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ต้องเป็นการเลือกที่บริสุทธิ์ยุติธรรมโดยประชาชนสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้อ่างอิสระ
3. ให้ความสำคัญแก่แนวความคิดที่แตกต่าง รวมถึงมีการแก้ไขปัญหาด้วยการร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ สถาบันทางการเมืองที่ทำหน้าที่ตัดสินปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม อาทิ คณะรัฐมนตรี รัฐสภา โดยใช้วิธีอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพื่อหาข้อยุติ
4. เชื่อในความเป็นอิสระและเสรีภาพของมนุษย์ อาทิ การนับถือศาสนา การชุมนุมทางการเมือง การแสดงความคิดเห็น การออกเสียงเลือกตั้ง
5. การบังคับใช้กฎหมายยึดถือความเท่าเทียมกันโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ
6. รัฐบาลต้องมีอำนาจจำกัดอำนาจต้องไม่อยู่ในมือคนๆ เดียวหรือกลุ่มเดียว แต่ต้องมีการแบ่งอำนาจและกระจายอำนาจ โดยมีการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน
7. การตัดสินใจหรือการปฏิบัติต้องเป็นไปตามเสียงข้างมาก โดยต้องคำนึงถึงสิทธิของคนส่วนน้อย
8. ประชาชนมีความเสมอภาคกันในด้านต่างๆ โดยเฉพาะความเสมอภาคด้านกฎหมายและควมมีโอกาสเท่าเทียมกันในด้านต่างๆ
9. ประชาธิปไตยอยู่บนพื้นฐานหลักการของเสรีนิยม ประชาชนต้องมีอิสระและเสรีภาพในการกระทำต่างๆ อาทิ การแสดงความคิดเห็น การนับถือศาสนา การเดินทางไปได้ทุกๆ ที่ในสังคมที่อาศัยอยู่ (Shively, W .P., 2008)
10. ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพต่างๆ อย่างกว้างขวาง โดยที่รัฐบาลเป็นผู้ให้หลักประกันและคุ้มครองการใช้สิทธิเสรีภาพ อย่างน้อยสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่สำคัญ
11. รัฐบาลใช้หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม ไม่ใช่อำนาจตามใจ อาทิ บุคคลจะโดนจับหรือโดนลงโทษ ก็ต่อเมื่อทำผิดกฎหมายที่ได้ระบุไว้ รวมถึงต้องได้รับการตัดสินคดีอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม
12. ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศผ่านกลไกต่างๆ หรือใช้สิทธิที่จะแสดงบทบาทต่างๆ ได้โดยตรง
13. รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชน ประชาชนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆ ต่อรัฐบาลตลอดเวลา รวมถึงมีสิทธิเปลี่ยนแปลงรัฐบาลตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้

การวิเคราะห์การพัฒนาการเมืองท้องถิ่นในระบบประชาธิปไตยของประเทศไทย

การพัฒนาพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 ต้องครอบคลุมด้วยหลักความรับผิดชอบตัวเองและพึ่งตัวเองได้ การเคารพหลักความเสมอภาคและสิทธิของผู้อื่น การเคารพความแตกต่าง การเคารพกติกา และการรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม และสามารถสร้างพลเมืองที่ดีมีคุณภาพได้ ประเทศจะมีประชาธิปไตยที่เข้มแข็งมั่นคง อันเป็นรากฐานการปกครองโดยประชาชน ของประชาชน และเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง ต้องปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย 5 ประการ ได้แก่ 1) หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน 2) หลักสิทธิและเสรีภาพของประชาชน 3) หลักความเสมอภาค 4) หลักการปกครองโดยกฎหมายและหลักนิติธรรม และ 5) หลักการเสียข้งมาก ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียข้งน้อย โดยในแต่ละหลักการชี้ให้เห็นถึงแนวทางพื้นฐานการปฏิบัติ การพัฒนาเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย (วัฒนชัย ศิริญาณ และชัยรัตน์ มาสอน, 2561)

การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า โดยการรับฟังความคิดเห็น จะช่วยลดความขัดแย้งและความรุนแรงทางกตุลาการ สนับสนุนการทำกิจกรรมทางการเมือง และต้องมีจิตสาธารณะรักความเป็นธรรม สำนึกในพันธะหน้าที่ต่อสังคมการเมืองในระบบประชาธิปไตย อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ สนับสนุนการทำกิจกรรมทางการเมือง และต้องมีจิตสาธารณะรักความเป็นธรรมสำนึกในพันธะหน้าที่ต่อสังคม (ไพวรรณ บุรีมาตร, 2563) การพัฒนาศักยภาพความเป็นพลเมือง ควรสร้างหลักสูตรระยะสั้น การเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง การจัดค่ายเยาวชนปลูกฝังความเป็นพลเมืองเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองของชาติ การจัดการความรู้วิถีชีวิตประชาธิปไตย กับการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีเวทีประชาคมความรู้เสริมสร้างพลเมืองและการศึกษาดูงานสร้างชุมชนท้องถิ่นต้นแบบประชาธิปไตยธรรมมาภิบาล (วิศาล ศรีมหาวโร, 2563)

การพัฒนาการเมืองท้องถิ่นในระบบประชาธิปไตย ต้องกำหนดบทบาทพลเมืองด้านการเมืองในรัฐธรรมนูญ เป็นพื้นฐานระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนสมัยใหม่ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วทั้งอาณาจักรในทุกภูมิภาค มีโอกาสเข้าร่วมการเมืองระดับชาติ แล้วกำหนดความสัมพันธ์ทางการเมืองที่ส่งผลต่อชนบท เป็นการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟฟ้า

ผสมแบบมีส่วนร่วม ในการให้เกิดสำนึกรู้อำนาจและการใช้อำนาจการเมือง ที่แสดงความ ต้องการการมีส่วนร่วมให้ขยายไปสู่องค์กรของรัฐ ภายใต้ช่องทางตามพระราชบัญญัติต่างๆ ซึ่งได้ระบุนการมีส่วนร่วมภาคประชาชนไว้ชัดเจน ถือเป็นการจัดสรรผลประโยชน์ทางการเมือง ตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ที่สมาชิกแห่งรัฐและสังคมพึงได้ ทั้ง ทรัพยากรนามธรรมและรูปธรรมแก่พลเมืองอย่างชอบธรรม โดยเจ้าหน้าที่รัฐต้องไม่ใช้อำนาจ รัฐคุกคามประชาชนด้วยอำนาจนอกเหนือกฎหมาย ทั้งเชิงกลั่นแกล้งด้วยข้อกฎหมายที่คุกคาม ความปลอดภัยต่อชีวิต ทรัพย์สิน และความก้าวหน้าทางการเมือง เพื่อปกป้องอำนาจและ ผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่รัฐเอง และต้องกระจายอำนาจระดับท้องถิ่นให้ยุติธรรม การ คัดเลือกผู้นำต้องโปร่งใสเสมอภาค โดยไม่ถูกปิดกั้นทั้งเชิงเนื้อหาและวิธีการ ทั้งด้านกายภาพ และจิตใจ ปราศจากการกีดกันขัดขวางจากอุปสรรคและจากเล่ห์กลของผู้มีอำนาจในท้องถิ่น และภูมิภาค อันเป็นอำนาจที่พลเมืองในชุมชนพึงมีตามบทบัญญัติต้องถูกใช้อย่างมี ประสิทธิภาพ จึงเป็นแนวการพัฒนาการเมืองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย อย่างแท้จริง (อนุชา พละกุล และคณะ, 2561) จึงควรปฏิบัติ 2 แนวทาง ได้แก่ 1) รูปแบบของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปฏิรูประบบโครงสร้างบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอาจ กระทำได้ 2 กรณี คือ หนึ่งกรณีที่มีสภาพเมืองอยู่ในโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสองกรณีที่ฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคณะกรรมการ เพื่อให้องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรปกครองของประชาชนอย่างแท้จริง สามารถเป็นตัวแทนของ ภาคส่วนต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ได้อย่างครบถ้วน และเพื่อให้สภาองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการ บริหารผ่านทางโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ และ 2) รูปแบบการมีส่วนร่วมของ สภาองค์กรชุมชนในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการให้สภาองค์กร ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างถาวร ในฐานะผู้แทนประชาคมท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ภารกิจของสภาองค์กรชุมชนสามารถบรรลุเป้าหมาย และมีสภาพบังคับให้องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น นำไปปฏิบัติผ่านทางแผนพัฒนาท้องถิ่นดังกล่าว (เสาวลักษณ์ ปิติ, ม.ป.ป.) เพราะองค์กรท้องถิ่นมิใช่ “องค์กรรัฐ” หากแต่เป็น “องค์กรภาคสังคม” กล่าวคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีความสามารถในการร่วมมือปฏิบัติงานกับทุกกลุ่มในชุมชน เร่งส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ แก้ไขปัญหา และพัฒนา ท้องถิ่น (สถาบันพระปกเกล้า, 2551)ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม ที่เชื่อมกับการดำเนิน ชีวิตตามระบอบประชาธิปไตย

สรุป

การพัฒนาการเมืองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ระบอบประชาธิปไตยต้องครอบคลุมด้วยหลักการ รับผิดชอบตัวเองและพึ่งตัวเองได้ เคารพหลักความเสมอภาคและสิทธิของผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพกติกา และรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม การพัฒนาศักยภาพความเป็นพลเมือง ควรสร้างหลักสูตรระยะสั้น การเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง การจัดค่ายเยาวชนปลูกฝังความเป็นพลเมืองเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสร้างสำนึกความเป็นพลเมืองของชาติ การจัดการความรู้วิถีชีวิตประชาธิปไตย กับการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีเวทีประชาคมความรู้ เสริมสร้างพลเมืองและการศึกษาดูงานสร้างชุมชนท้องถิ่นต้นแบบประชาธิปไตยธรรมาภิบาล จึงควรปรับองค์กรท้องถิ่นที่มีสถานะเป็น “องค์กรของรัฐ” ให้เป็น “องค์กรภาคสังคม” ดังนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีความสามารถในการร่วมมือปฏิบัติงานกับทุกกลุ่มในชุมชน เร่งส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ แก้ไขปัญหา และพัฒนาท้องถิ่น

2. รูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปฏิรูประบบโครงสร้างบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ หนึ่งกรณีที่มีสภาพเมืองอยู่ในโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสองกรณีที่ฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคณะกรรมการ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรปกครองของประชาชนอย่างแท้จริง สามารถเป็นตัวแทนของภาคส่วนต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ได้อย่างครบถ้วน และเพื่อให้สภาองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารผ่านทางโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชน ในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการให้สภาองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมอย่างถาวร ในฐานะผู้แทนประชาคมท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้ภารกิจของสภาองค์กรชุมชนสามารถบรรลุเป้าหมาย และมีสภาพบังคับให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำไปปฏิบัติผ่านทางแผนพัฒนาท้องถิ่นดังกล่าว

บรรณานุกรม

- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2540). หลักรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพวรรณ ปุริมาตร. (2563). การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(12), 57-58.
- กุลชาติ วุฒิไกรวณิช และคณะ. (2562). ความอิสระทางการเมืองของการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดแพร่. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 9(1), 101.
- คงชิต ชินสิญจน์ และธเนศ วงศ์ยานนาว. (2564). แนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น : กรณีศึกษาพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(9), 2-3.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2519). ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์ กับการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2559). ความพยายามในการนำระบอบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมของประเทศตะวันตกมาใช้ในประเทศไทยโดยคณะราษฎร. ใน เอกสารวิชาการส่วนบุคคล วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- ทักษิณ ประชามอญ. (2564). บริบทและการพัฒนาการเมืองระดับท้องถิ่นไทย. “วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวิตทัศน์เชิงสังคมล้านนาในสังคมวิถีใหม่” รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2564 (หน้า 909). ลำพูน: วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญธรรม เลิศสุชีเกษม. (2543). บทบาทของประชาชนต่อการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2562). แผนกิจกรรมการศึกษาชุดวิชา 82714 หลักและแนวทางการวิเคราะห์การเมืองท้องถิ่น. ใน หน่วยที่ 1 หลักและแนวทางการศึกษาการเมืองท้องถิ่น. นนทบุรี: หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกการเมืองการปกครองท้องถิ่น สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.

- ปิยะนุช เงินคล้าย วงพักตร์ ภูพันธ์ศรี และวีณา พิงวิวัฒน์นิกุล. (2563). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น. วารสารวิจัยรามคำแหง (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 23(1), 11.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2555). คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน. ใน โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัฒนชัย ศิริญาณ และชัยรัตน์ มาสอน. (2561). การพัฒนาพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21. รมยสาร, 16(1), 155.
- วิศาล ศรีมหาวโร. (2563). ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย: กรณีศึกษาเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 7 (1), 149.
- เสาวลักษณ์ ปิติ. (ม.ป.ป.). แนวทางในการหารูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย: ศึกษากรณีการมีส่วนร่วมของสภาองค์กรชุมชนในการบริหารกิจการท้องถิ่น. ใน (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์). คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2551). สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานพัฒนาประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมดาเพรส.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อนุชา พละกุล และคณะ. (2561). แนวทางการพัฒนาการเมืองการปกครองในสังคมชนบทสมัยใหม่. วารสารรัชต์ภาคย์, 12(26), 270-271.
- อมร รักษาสัตย์. (2543). หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: การ์ตันการพิมพ์.
- อมร รักษาสัตย์ และคณะ. (2539). ประชาธิปไตย อุดมการณ์ หลักการ และแบบอย่างการปกครองหลายประเทศ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Shively, W .P. (2008). Power & choice: An introduction to political science. (11th ed.). Boston: McGraw-Hill.